ראַדאָמער-קעלצער לעבען

Radom, dnia 17 czerwca 1932 r.

ראַדאָם, פרייטאָג י״ג סיון תרצ״ב

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20

Oddział w Kielcach.

אנאָנסען - פרייז:

אין מילימעטער שורה: פארן טעקסט 40 גר.
" " " אין " 60 "
" " " נאָכ'ן " 25 "
די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאַלטען
8 שפּאַלטען
" אין טעקסט 4

מודעה

די וואַהל-קאָמיסיע פון דער יודישער קהלה אין ראַדאָם פאר'ן דורכפיהרען די וואַהלען צו דעם קהלה-ראט פאָדערט אויף די וועהלער אויפ'ן סמך פון § 29 פונ'ם וואַהל-רעגולאמין (דז. אוס. פּ. ר. 75 פון 1930) פאַרצושטעלען אין משך פון 5 טאָג אָנהויבענדיג פון 17 ביז דעם 22 טשערוויעץ 1932, איינשליסליך פון אז. 9 ביז אז. 14 א חוץ שבת אין לאָקאַל פון דער קהלה-פערוואַלטונג די קאַנדידאַטען-ליסטען אויף ראַט-מיטגלידער צו דעם קהלה-ראַט און זייערע פערטרעטער.

עס ווערט בעמערקט, אַז די צאָהל פון די מיטגלידער פון קהלה-ראַט בעטרעפט 18 קאַנדידאַטען און אַזוי פיעל פערטרעטער.

יעדער קאַנדידאַטען-ליסטע מוז פערזעהען זיין אמחוע-ניגסטענס מיט 50 אונטערשריפטען פון וואַהל-בערעכטיגטע וועהלער.

די וואַהל-קאָמיסיע
פאר'ן דורכפיהרען די וואַהלען
צו דעם קהלה ראט אין ראַדאָם

D-r MED.
N. Szenderowicz
Choroby skórne i weneryczne
Elektroterapja
Radom, Piłsudskiego 2.
powrócił

ב'ליגער
ווי איבעראל!
סמאָלע ערשטקלאַסיגע
פּאַפּע סמאָלאָווצאָווע און חייסע
פון בעסטען קוואַליטעט קוזשניצקי'ס
אייזן, בעלקיס אייזערנע און אייזן-אויסארבייטונגן
קאַלעך (קעלצער) צעמענט, גיפּס און מאַטיס
טרזינאָווע, קוילען און קאָקס
— — עמפּפעהלען — —
געבר. מרגליות ראַדאָם, קאָזשעניעצקאַ 6 טעל. 11—30
איינענע באַהן-באָטשניצע זשעראָמסקיעגאָ (לובלינער) 118
—— טעל. 12—30 ——

Optyk Dyplomowany
Z. WĘGIER
Absolwent Wyższej Szkoły Optycznej
w Jenie
RADOM ul Żeromskiego 25
POLECA
Okulary i binokle
Wykonanie recept ściśle według przepisów P.P.Lekarzy
Obsługa ściśle fachowa — Ceny b. przystępne
ZEISS PUNKTAL

Biuro Prośb i Podań
p. f. **„PROLITEX"**
RADOM, WAŁOWA ' oficyna 1-sze piętro.
ZAŁATWIA: Redaguje Podania:
Sprawy paszportowe
Mieszkaniowe
Wszelkie Tłomaczenie
i inne.
Do Władz Sądowych
Skarbowych
Administracyjnych
i Wojskowych.
Windykacje należności w całej Polsce.
Informacje o zdolności kredytowej
Przepisywanie na maszynach.
wykupywanie patentów na rok 1932.
Biuro czynne: od godz. 9-ej rano do 7-ej wieczór.

צו אונזערע לעזער

מיר בעטען אונזערע ג' אַבאָנענטען צו רעגולירען די חובות פון אונזער צייטונג „ראַדאָמער לעבען" אַזוי פון די פריהערדיגע מאָנאַטען ווי אויך פאר'ן לעצטען חודש-אַבאָנאַמענט און ניט פערלאַנגען דער אינקאַסענט זאָל כסדר קומען צו זיי

שטייערן = קאמיסיעס

בקרוב וועט מען אויסמעסטן דעם הכנסה=שטייער פאר'ן יאהר 1932. די זעזנאניעס, וואס די צאהלער האבען אבגעגעבען ווערען איצט סארטירט. עס וועלען ווערען ארויסגעפאדערט „אויסקלערונגען" פון די שטייער-צאהלער און דאן וועט מען צוטרעטען צו דער אויסמעסטונג.

עס איז דעריבער זעהר וויכטיג אבצושטעלען זיך אויף דער קאמפעטענץ פון די שטייערן קאמיסיעס ביים אויסמעסטען די שטייערן און ביים ערלעדיגען די רעקורסען.

פון צייט צו צייט אויסערן זיך שטייער-צאהלער, אז די קאמיסיעס ברענגען נור שאדען און ווען דער שטייער-אמט וואלט אליין אויסגעמאסטען דעם שטייער אהן די קאמיסיעס, וואלט ער געווען יושר'דיגער. עס מוז דעריבער אויפגעקלערט ווערען, אז אזוי איז עס נישט. די שטייערען-קאמיסיע האט גאנץ ברייטע קאמפעטענצען און די ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס דארפען נור זעהען, אז די פערזאנען, וועלכע זיי דעלעגירען אין די קאמיסיעס זאלען זיין ראוי לאותו איצטלא און זיין גוט בעקאנט מיט די רעכט, וואס זיי האבען. ווייל נישט אלעס זענען די קאמיסיעס אימשטאנד גוט דורכצופיהרען. די פראצעדור פון אויסמעסטען דעם הכנסה=שטייער קומט פאר אויף פאלגענדע איפן:

דאס מאטעריאל ווערט געזאמעלט דורכ'ן רעפערענט און אויף דעם גרונד שטעלט ער א פארשלאג צו בעשטייערן מיט א געוויסער סומע דעם שטייער צאהלער. די קאמיסיע האט דאן דאס פולשטענדיגע רעכט צו טהון מיט'ן פארשלאג וואס זי וויל. נור.. זי האט דאס רעכט צו פערקלענערן און זאגאר איגנאנצען צו שטרייכען די פארגעשלאגענע שטייער-סומע. די קאמיסיע האט אויך רעכט צו פערגרעסערען די סומע פון שטייער. אבער דאס קומט פאר אין גאנץ זעלטענע פאלען, דער פארזיצער פון דער קאמיסיע, וועלכער איז כמעט שטענדיג דער נאטשעלניק פון שטייער אמט, שטעלט זיך גאנץ אפט ענטגעגען דער מיינונג פון די קאמיסיע מיטגלידער און אין אזעלכע פאלען ווערען די פארשלאגען געשטעלט צו אבשטימונג. דאס קומט אבער פאר אין ווייניגע פאלען ווייל מייסטענס קומט די קאמיסיע א דורך מיט'ן נאטשעלניק דורך א קאמפראמיס. פון צייט צו צייט קומט אבער דאך פאר א אבשטימונג. און ווען עס געהט ארורך דער פארשלאג פון דער קאמיסיע, לעגט דער פארזיצער (נאטשעלניק) אין פיעל פאלען זיין פראטעסט. די פראקטיק בעווייזט. אז נור אין גאנץ זעלטענע פאלען האבען אזעלכע פראטעסטען ערפאלג, ווייל די שטייער-קאמער בעשטעטיגט ס'רוב די בעשלוסען פון די שטייערן-קאמיסיע.

מיר זעהען דעריבער, אז די קאמיסיעס פון הכנסה=שטייער האבען גענוג ברייטע רעכט און קענען ביי דער אויסמעסטונג א סך אויפטהון. נאטירליך, ווען די מיטגלידער פערשטעהען זייערע אויפגאבען און האבען דעם מוט זיך ענטקעגענצושטעלען, די קאמיסיע-מיטגלידער קענען אבער נישט אלע שטייער-צאהלער. טרעפט טאקי א סך מאל. ווען די פארשלאגען פון רעפערענט ווערען דורך די קאמיסיע בעשטעטיגט נור מחמת „חסרון ידיעה", ווייל דער שטייער צאהלער איז נישט בעקאנט און די מיטגליערער קענען איהם דעריבער נישט פערטיידיגען ביים אויסמעסטען דעם איינקונפט שטייער.

עס מוז אויך אויפמערקזאם געמאכט ווערן, אז די קאמיסיע האבענדיג גרויסע רעכט ביים אויסמעסטען דעם איינקונפט-שטייער, האט אבער דערפאר כמעט גאר קיין רעכט נישט ביי די רעקורסען און א שטייער - צאהלער, וועלכען די קאמיסיע קען נישט און איז ביים אויסמעסטען בע'עולה'ט געווארן און בעלעגענדיג א רעקורס קומט דאן צו איינצעלנע קאמיסיע-מיטגלידער פארשטעלען זיין לאגע, — קען איהם דאמאלס די קאמיסיע גאנץ ווייניג העלפען, חייל לויט די פערפליכטענדע פארשריפטען געהערט דאס קוואליפיצירען, אויב דער רעקורס זאל בעטראכט ווערען דורך דער שטייער-קאמיסיע, אויסשליסליך צום נאטשעלניק פון שטייער-אמט. אויב ער אנערקענט, אז דער שטייער דארף פערקלענערט ווערען ביז 200 זלאטעס, ווערט דער רעקורס בעטראכט דורך דער קאמיסיע; ווען ער אנערקענט אבער, אז דער רעקורס דארף אבגעווארפען אדער פערקלענערט ווערען מיט א גרעסערע סומע פון 200 זלאטעס, דאן קומט דער רעקורס נישט צוריק צו דער קאמיסיע, נור ווערט אבגעשיקט צו דער שטייער-קאמער, וועלכע בעשטעטיגט כמעט שטענדיג דעם פארשלאג פון שטייער-אמט.

ביים אומזאץ-שטייער איז די פראצעדור א פיעל בעסערע. דען אלע רעקורסען אהן אויסנאהם מוזען צוריקקומען צו דער שטייער-קאמיסיע עס מוזען דעריבער אנגענומען ווערען דורך די ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס די געהעריגע שריט, איינצופיהרען ביים הכנסה=שטייער די זעלבע פראצעדור וואס ביים אומזאץ-שטייער, כדי די קאמיסיע זאל האבען די מעגליכקייט אויסצובעסערען ביים רעקורס פעהלער, וועלכע זיי זענען בעגאנגען ביי דער אויסמעסטונג.

◆

מיין אינטערוויאו מיט די „שלוחי = מצוה"

צו דער קומטנדיגער ראדאמער קהלה.

2

אבגעפארטיגט זיך מיט'ן גאטספארכטיגען אגודה'ניק ר' נטע צבי ירוחם דריינאריל. האב איך אויפגעדרעהט דעם רישעל צו דער „צווייטער בריגאדע", די אזוי גערופענע עקס-טעריטאריאלע אגוריסטען, וועלכע זענען דורך דער ווארשאווער צענטראלע אנערקענט געווארען אלס „נאציאנאלע מינדערהייסטן" מיט בעשרענקטע אזיל-רעכט (צו קענען למשל פיהרען א בלויזען „בית-יעקב" אין ראדאם). מיין הארץ איז מיר פשוט צעגאנגען, זעהענדיג מיט א וואסער געמיט דער פארשטעהער פון די צושפאלטענע ארטאדאקסען

ר' הארש-יעקיל קאלטפיל

האט מיך אויפגענומען. שטעלט אייך פאר א יוד, א מטופל, א נצרך ר"ל געהאט א מאל א גרויסען „אוצר" און איצט שטעהט ער ראכלאז. באמת א רחמנות אויף אזא יורען, וואָרום... בזמן שהשנים כתקונן", ד. ה. ווען דאס „סטעמפעלע" איז געלעגען ביום ובלילה אין זיינע הויזען-קעשענעס, מילא האט זיך נאך ר' הארש-יעקעל ווי עס איז אנ'עצה געגעבען. געכאפט א מאל א גמילת-חסד. אבער היינט, ווען מ'האט איהם דעם „אוצר" קאנפיסקירט, איז פנה זיוה, פנה הודה, מיט איין ווארט: א אנגעלעבטער באלעבאטישער יוד, אנ'„אייזיק ר' יעקעלעס", וואס זוכט דעם „אוצר"...

—ר' הארש-יעקיל—מאך איך צו איהם א פריינדליכע מינע — ווי האלט עס ביי אייך מיט די וואהלען?

— וואהלען-שמאלען. א נייע אנשיקעניש. מיר פרומע יודען - זאגט ער— האבען שטענדיג געשטרעבט „לישב בשלוה", זענען געקומען „דאן-קישאט'ס-חברה" און אנגעמאכט א מרידה אינם ראדאמער ארטאד וועלטעל. מילא, זאל זיך די צענטראלע זארגען ביי די איצטיגע וואהלען פערלאנגען מיר גארנישט קיין זאך נור מען זאל אונז לאזען מקיים זיין די הייליגע תורה מתוך הרחבה, און אוראי ווילען מיר נישט קיין „שקאלעס" — אין וועלכע מען פערדארבט יודישע קינדער — א. א, וו. אונזער איינציגער אויסוועג איז אטא-דאס: אין לנו להשען אלא לאבינו שבשמים...

נאך א לענגערע אטעם פויזע, בין איך ווידער געגאנגען מחיל אל חיל, און לויט איין אנגעצייכענטען רייזעפלאן האב איך פערקירעוועט דעם וועג צו דעם ווייטגעהענדסטען שליח-מצוה, וואס האט שאנסען אדורכצופיהרען „מאנדאטלעך". אלזא ארויפקומענדיג צום ציוניסטישען פארשטעהער:

פאן מאריץ אקסיליקום

בין איך גאר איבערראשט געווארען פון זיין גרויסארטיגען קבלת-פנים. שוין ביים ערשטען קלינג אין דער טהיר בעווייזט זיך דער סאמאראדנער פאן אקסיליקום און רופט אויס מיט א אונגעוועהנליך קול: אווא. סארא גאסט, מארא אורח הגון, ביטע קומט ווייטער ועצט זיך אוועק אטא דא. פאלטשעלע פאלטשעלע — שרייט מאריץ אויס צו זיין פרוי — זעה נאר וועמען מיר האבען דא. א צייטונג'ט-מענש. די ,ויבעטע מלוכה, דערלאנג טעה מיט צובייסעכץ, בעקענט אייך פאניע רעדאקטאזשע. אטא איז מיין פרוי פאלטשעלע.

— זעהר אנגענעהם. — מאך איך א העפליכען זשעסט, — אבער פאניע אקסיליקום, דער צוועק פון מיין איצטיגען וויזיט ביי אייך. איז דאך ניט צו זוכען „פאחאדזעניע" ביי אייער פרוי, איהר ווייסט דאך, מיר שטעהען שוין הארט פאר די קהלה-וואהלען, אנו, וואס קענט איהר מיר דערוועגען זאגען?

— וועגען די וואהלען, ביטע זעהר. איהר קאנט געפעליגס שרייבען אין אייער צייטונג בזה הלשון:

קודם-כל זאל ראדאם נישט מיינען אז מיר וועלען דארט אהינגעהן מיט בלויזען מויל-מלאכה. אונזער ערשטער דעהיז אין רער קהלה וועט זיין, אז אלע יודען בכלל און די ראדאמער בפרט זאלען קענען וואס מעהר פאהרען קיין ארץ-ישראל אינם לאנד פון אונזער צוקונפט. צו דעם צוועק וועלען מיר אחוץ די סובסידיעס פון קרן היסוד און קרן-קימת אויך אריינשטעלען א גרויסע סומע פאר פאלעסטינא עמיגראציע אזוי אז יעדעס יאהר זאלען פון ראדאם ארויספאהרען 1000 יודען

וווהין געהסטו, יודישער אקאדעמיקער?

אזוי ווי אלע יאהרן הויבען שוין יעצט איך אן א מחנה יודישע אביטורענטען צו פערלאזען די מיטעל-שולען. אויך ביי אונז אין ראדאם וועלען דאס יאהר א שפאר ביסעל יודישע שילער און שילערינס פערלאזען אונזערע גימנאזיעס מיט מאטורא-צייגנישען אין האנד „רייף צו העכערע בילדונג" — יעדער א נייער מענש. אפגעשאקעלט זיך פון דער שול-היערארכיע, אדורכגעמאכט איינעם פון די וויכטיגסטע עטאפען אין לעבען, וועט בלייבען אויף דער שוועל פון ווייטער-דיגער פערפאלקאמונג, פון ווייטערדיגען קאמף פאר עגזיסטענץ. נייע חלומות נייע פלענער אויף דער צוקונפט — דערווייל אבער וועט א 3 4 חדשים אוועקגיין ווארגלאז — א פערדינטע רע-קאמפענסאטע פאר 8 — 10 יעריגער מי און אנשטרענגונג.

אזוי פלעגט זיין יעדעס יאהר, אזוי וואלט אויך געפרויבט זיין יעצט.

אנדערש אבער וועט זיין די לאגע פון די יודישע אביטורענטען דאס יאהר — אנדערש דערפאר דארף מען אויך אויסנוצען דעם פערדינטען דריי חדשים אברות.

אכת, נישט שטענדיג איז געווען אזוי גוט, נישט שטענדיג פלעגט דער יודי-שער אביטוריענט קענען ווארגלאז פער-ברענגען די זומער-פעריען, נישט שטענ-דיג זענען די טהירען פון אוניווערזיטעט געווען אפען פאר אלע יודישע קינדער נאר קיינמאל איז נאך די לאגע נישט געווען אזוי שווער און האפנונגסלאז ווי יעצט אין דעם נייעם שול-יאהר.

שוין נישט רעדענדיג וועגען שווער, עקזאמישען מצב בכלל און ביי אונז יודען בפרט, וואס וועט גורם זיין דער-צו אז עס וועלען פשוט פעלען די מא-טעריעלע מיטלען ארויסצושיקען די קינ-דער ווייטער זיך צו בילדען און וואס די אויסזיכטען פין א וועלכען עס איז פער-דינסט דורך אבגעבען לעקציעס, אדער אויף אנ'אנדער אופן זענען זעהר קליין — גייט אויף דער יודישער אקאדעמי-שער יוגנד א נייע כוואליע פון בעשווע-רונגען.

ערשט, די מיט יעדען יאהר פער-שטארקטע אנווענדונגען פון דער פראצענט-נארמע, וועט דאס יאהר געוויס נאך פערשארפט ווערען. די געשעהענישען אויף דער ווארשאווער און ווילנער אוני-ווערזיטעטען, די מאטיווען צום אורטייל פון וואלפין-פראצעס אין ווילנע, די לעצ-טע געשעהענישען אין לעמבערג, די אנגע-נומענע רעזאלוציעס אויפ'ן לעצטען צו-זאמענפאהר פון דער „אלפוילישער יוגנד" — דאס זענען ערשט די שוואל-בען, וואס זאגען אונז אן וועגען דער נייער יודען-העצע, וואס'ווערט צוגעגרייט וועגען נייע טאטען מצד די „פאטריאטען" וועגען די נייע בעגרענעצונגען פאר יו-דען ביים אנקומען אויפ'ן אוניווערזיטעט און לאמיר אויך האפען, דער „לעגיאן פון די יונגע" פון גייסטיגען אנטיסעמי-טיזם וועט זיך פעראייניגען מיט גע-מיינזאמע כחות „מיט א געזונדטען קער-פער און גייסט" וועט מען דעם יודישע-אקאדעמיקער ארויסטרייבען פון טעמ-פעל פון וויסען.

און אז די מויערן פון די היימישע אוניווערזיטעטען וועלען זיין געשלאסען פאר אונז יודען, וועט זיך דאן ערשט דערוועקען די פראגע: וווהין?

אפשר עמיגרירען? —אמת, שוין זייט א לאנגע צייט האבען מיר א יודישע סטודענטען-עמיגראציע. אנדערש האט די עמיגראציע אויסגעזעהן פאר דער וועלט-מלחמה, אנדערש מיט 2—3 יאהר צוריק און אנדערש וועט זי אויסזעהן אין לויפענדען יאהר.

ווען אין די פריהערדיגע יארען זע-נען די מויערן פון די אויסלענדישע הויכשולען געווען אפען פאר דער יודי-שער עמיגראציע, ווען מיט דריי יאהר צוריק האט מאטאריק, דער גרייז נרויער טשעכישער פרעזידענט ערקלערט נחום סאקאלאוו'ן, אז די טירען פון די סשע-כישע שולען זענען אפען פאר אלע יו-דען פון דער גאנצער וועלט, ווען נאך דער ערקלערונג האט זיך טאקע אנגע-הויבען א פערגרעסערטע סטודענטען עמיגראציע קיין טשעכיען, ווען אין פראנקרייך, בעלגיען, איטאליען, און אפט עסטרייך און דייטשלאנד האט מען דעם יודישען סטודענט נישט געמאכט קיין גרויסע שוועריגקייטען ביים אנקו-מען אייפ'ן אוניווערזישעס — זענען די פערספעקטיווען אויף ווייטער גארנישט קיין גוטע.

די סיבות דערפון ווערען פערשידען אויסגעטייטש, אזוי צוליב'ן עקאנאמישען קריזיס, ווארום עס איז פערהאן די מורא אז די סטודענטען עמיגראנטען זאלען זיך נישט בעשעפטיגען מיט אנדערע אר-בייט און פיהרען א קאנקורענץ מיט'ן היימישען ארבייטער, אדער נאר צוליב ספבות פון פאליטישען כאראקטער ווי למשל אין טשעכיען, וואו די ארויסטרע-טונגען זענען אנגעווענדעט נישט נאר ספעציעל געגען יודען נאר אין אלגע-מיין געגען „אויסלענדער", וועלכע אי-בערפילען די דייטשע אויטאנאמע מלו-כה'שע אוניווערזיטעטען. געוויס שמעקס דאס נישט די טשעכען ארויסצוהאלטען צוויי דייטשע אוניווערזיטעטען, 2 נייע פאליטעכניקומס און אנדערע דייטשע הויכשולען, וועלכע וואלטען געווען רע-דוצירט ביז א קליינער צאהל, ווען נישט די אויסלענדישע סטודענטען, וואס שטראמען אממערסטען אין די דייטשע שולען.

און ווייל אין דער סטודענטען-עמיג-ראציע איז אממערסטען פערטרעטען די יודישע יוגענד, איז שוין במילא פער-שטענדלין, וואס דאס רופט ארויס דעם „אנטיסעמיטיזם" ביי די טשעכישע „ענ-דעקעס" און די גאנצע אקציע געגען די אויסלענדער טראגט — פאר דער עפעטליכקייט, כדי צו געפינען מעהר

לויט אונזער מאטעמאטישער השבון וועט זיין אט אזוי: במשך פון דרייסיג יאהר וועט זיך אונזער שטאדט פון 30 טויזענד נפשות אריבערטראגען אויף די בערג פון יהודה, וואו יעדער וועט זיצען תחת גפנו ותחת תאנתו. אויף אזא אופן וועלען די ראדאמער יודען פטור ווערען פון דער מכה וואס הייסט רבנות-קאמף.

וואס שייך דעם עם קשה עורף, וואס וועט להכעיס גיט וועלען פערלאזען דעם גלות, וועט ער זיך קענען טהון וואס זיין הארץ גלוסט. אהו! דאמאלס וועלען שוין פערשווינדען די „וואהל-מאכארייקעס. די פרעזעס-קאמבינאציעס אין אלע אנדערע ציוות און שלעק ס'וועט זיין איין משפחה, איין ליסטע. אהן שום טרעוואגעס וועט מען צווישען זיך בשלום ובשלוה איינטיילען מיט די כבורים און מאנדאטען. דער טאטע וועט זיין פרנס, דער זוהן — דאזאר די טאכטער וועט פיהרען די קהלה-קאנצעלריי, די אייניקלעך וועלען פונק-ציאנירען אלס שוחטים, רבנים, שמשים גבאים חזנים א.א. מיט איין ווארט ס'וועט זיין משיח'ס צייטען. מ'וועט זיך עסען פון די פיסקלעך און אלץ די שוהל, די מקוה, דאס שחט-הויז, די ת"ת, חברה-קדושה. וועט זיך קאנצענ-טרירען אין איין גמינע-לאקאל, וואו אלע וועלען וואוינען ווי איין משפחה מיט די בעטען, טישען, שענק, שפוה-לען און אנדערע כלי-בית. קיין פילאנ-טראפישע אינסטיטוציעס וועלען דע-מאלס שוין ניט עגזיסטירען, ווייל פער-שטעהט זיך, מ'וועט זיי ניט געברויכען. די קהלה-קאסע וועט זיין פריי פאר אלע און די משפחה וועט איינער דעם צווייטען קיין עולה נישט טוהן און די קאנטראלערען און די רעוויזיאנס-קא-מיסיעס וועלען גענצליך זיין איבריק. אויף א זיווג וועט קומען די משפחה מיט'ן גאנצען קלאפער-געצייג, מיט די ווייבער, קינדער און קינד'ס-קינדער. אין יענעם טאג וועט זיין יו"ט און אלץ וועט געהן אנגעטוהן אין בגדי-שבת.

אבער ביז דאמאלט — זעהט איהר — איז אונזער אויפגאבע צו קעמפען אז אונזערע פאסטולאטען זאלען אויפ'ן קהלה-פארום געפינען א הילכיגען אב-קלאנג. ביז יענער צייט מוז די קהלה זיין אייגענטומקען אין לויטער סאמע בלאה-חייכ. אונזער נאציאנאלער פאהן מוז אונבעדינגט פלאטערן איבער די קהלה-געביידע. יעדע זיווג וועט גע-עפענט ווערען אונטער די מוזיק-קלאנ-גען פון ברית-תרומפעלדור-ארקעסטער, מ'מוז די יודען אויפוועקען פון שלאף. מיר גלויבען אז אלע יודען וועלען פאר אונז שטימען, אפילו אונזערע געגנער, ווארום, אז מיר וועלען דער-גרייכען אונזער ציעל און אריבערפעק-לען אי"ה די ראדאמער יודען קיין א"י וועלען זיי ממילא ערגבערען די ראדאמער טעריטאריע און קענען טוהן אלץ וואס זיי וועט וואויל געפעלען.

אבגעזעגנט זיך מיט'ן ציוניסטישען פארשטעהער, איז ווי נאר איך האב פאר מיינע אויגען ווידער דערזעהן די ליכטיגע שיין, געלונגט מיר דורך א צופאל צו טרעפען זיך מיט'ן האנד-ווערקער-שליח-מצוה

יאנקעל פראדוקטיוומאכער

— פאניע פראדוקטיוומאכער — נעם איך איהם געצרעמט — איהר זאלט מיר מאריך ימים ושנים זיין — ווי זעהט איהר דורך אייערע שפאקולען די ראדאמער גמינע-וואהלען?

און יאנקעל פראדוקטיוומאכער הויבט אן מיט זיין באסאווער שטים: ביי אונז אין ראדאם, מוזט איהר וויסען, האלט אונזער פארטיי כסדר אין וואקסען. די צייט געהערט צו אונז. מיר טראכטען נישט וועגען מארגען, נור וועגען יעצט אונזער צוקונפט איז היינט. היום הית עולם — מ'מוז פראדוקטיוויזירען די יודישע מאסען, איבערשיכטען זיי, אין פון מנחם מענדיל זיי פערוואנדלען אין א שעפעריישען פראדוקטיווען עלעמענט. און טאקי מיט דער לאזונג געהען מיר אונטער אונזער האנדווערקער-פאהן אין דער גמינע אריין.

ביי די איצטיגע גמינע-וואהלען גע-העז מיר בעשיידען, מעהר בעשיידען ווי די אנדערע פארטייען. מיר זאגען נישט צו קיין הרים וגבעות. מיר בע שרענקען זיך נאר מיט לאקאלע בע-בעדערפעניישען. און נאך א זאך מוזט איהר פאניע אביחיל צושרייבען צו

אונטערשטיצונג מצד דער ווייניג געזעלשאפטליך-אויפגעקלערטער יוגענד א אנטיסעמיטישען כאראקטער.

און אלס צוגאב צו דעם אלעם איז נאך דער נייער טאריף פון די אויסלענדישע פעסער וואס איז לעצטענס אריין אין קראפט. לויט דעם נייעם טאריף וועט א הנחה-פאס פאר וויסענשאפטליכע צוועקען קאסטען 80 זל. אנשטאט פריערדיגע 20 זל. צוזאמען מיט די אדמיניסטראטיווע אויסגאבען — אנ' ערך 100 זל. אלזא, א נייע בעשווערונג פאר דעם יודישען אקאדעמיקער, וועלכען מען פעריאגט פון די היימישע אוניווערזיטעטען ערגיץ אין דער פרעמד און מהייסט איהם נאך דערפאר טייער בעצאהלען. און אויב עס פערגלוסט זיך איהם נאך צו פרייען זיך מיט זיינע נאנטע אויף א יום-טוב, אדער קומען א היים אויף פעריען, דארף איהם דאס פערגענוגען אויסער רייזע-הוצאות זעהר טייער צו קאסטען ווייל די פעסער אליין קאסטען איהם א 300 — 400 זל. א יאהר.

ווי מיר זעהען, אלזא, זענען די פערספעקטיווען אויף ווייטער סיי אין לאנד און סיי אין אויסלאנד זעהר שוואכע. ס'איז דעריבער נעוואונשען, אז די אביטוריענטען און די בערופענע דערצו פאקטארען זאלען זיך בעצייטענס אבגעבען א דין וחשבון און זאלען נישט בלייבען דערנאך פאר א געשעהענעם פאקט.

ל. פ.

אונזער „קרעדיט". מיר האלטען זיך אב פון אנפאלען אויף אונזערע געגנער מעהר ווי די אנדערע פארטייען.

אז מען וועט אונז אויסקלויבען — זאגט יאנקעל פראדוקטיוו מאכער — וועלען מיר לינדערען די צעכען-גזירה און מיר'ן אויפבויען ביליגע און בחנמ'דיגע וואהנונגען נישט פאר אלע איינוואהנער פון שטאדט נור פאר אונזערע וועהלער, ווארום מיר האנדווערקער אריענטירען זיך, אזוי צו זאגען אויף דעם מיטעל-קלאס, וואס נויטיגט זיך אין וואהנונגען.

איך האב זיך אפילו געוואונדערט, ווי אזוי וועט די האנדווערקער-פארטיי דאס אלץ מאכען איבערהויפט פון וואנען וועט זי נעהמען אזוי פיעל געלדן נאר וואס שייך צו זאגען, אז א פארטיי רעדט מן הסתם ווייס זי דאך, וואס זי זאגט, — אז נישט, וואלט זי דאך נישט געוועהן צוגעזאגט, חא, ווי מיינט איהר?...

און ווידער האב איך זיך אתעקגעלאזט אויפזוכען דעם ווייסגעהענדסטען שליח-מצוה פון מזרחי.

אביחיל

יודישע סוחרים פון פוילען מיט 200 יאהר צוריק.

ספעציעל צום „ראדאמער קעלצער לעבען" פון ז. האבער

אין יאהר 1732 ווערען אין די ארכיווען פונם לייפציגער מעסאמט צום ערשטען מאל פערצייכענט א גרעסערע צאל יודישע סוחרים וואס זענען געקומען פון פוילען קיין לייפציג. ס'איז אינטערעסאנט זיך צו פארטיפען אין די פערשידענע אקטען וועלכע ליגען ביים לייפציגער מעסאמט און בעשעפטיגען זיך מיט די יודישע סוחרים אויס פוילען פון יענער צייט.

וואס האבען זיי פערקויפט דערויף אין זעגען לייפציג פארהאנען גענויע בעשרייבונגען.

אנקומען פלעגען זיי צום לייפציגער יריד מיט 40 ביז 200 גרויסע וועגען פול אנגעפאקט מיט פעליכלעך צו מייסט פון האזען, אדער אויך פון זעלטענע חיות. די דאזיגע פעליכלעך פלעגען זיי פערקויפען אין לייפציג און פאר דעם געלד פלעגען זיי ביי דער ארטיגע פראנצויזישע און ענגלישע סוחרים איינקויפען שטאפען וועלכע זיי האבען דערנאך געפירט צומייסט קיין בראד, אבער אויך אויף די ירידים קיין בערדיטשעוו און קיין ווארשע, וואו זיי האבען געפעגט האנדלען.

אזוי ווי ס'האט זיך אבער פיעל מאל געטראפען, אז זיי האבען די פעליכלעך ניט געקענט אין גאנצען פערקויפען. פלעגען זיי איבערלאזען זייערע סחורות ביי שפעדיטארען, וועלכע זענען דעמאלס צום ערשטען מאל זיך געעפענט אין לייפציג. די שפעדיטארען פלעגען זיי לייהען דאס געלד ביז צום צווייטען יריד ווען די סחורות זענען פערקופט געווארען.

עס זענען אבער אויך געקומען סוחרים מיט מזומן געלד איינצוקויפען אין לייפציג סחורות. די ארט סוחרים זענען אבער געוועהן זעלטענער. ווייל צוליב די נישט זיכערע וועגען, האט מען זיך ניט געטרויט מימצונעמען געלד במזומן.

בארגען די פוילישע סוחרים האט מען אין דער ערשטער צייט ניט געוואלט. מ'האט זיי געהאלטען פאר שלעכטע צאהלע"ס. מיט דער צייט האט מען זיי אנגעהויבען צו בארגען, אבער די בעריכטען פון יענער צייט זענען מודיע, אז „מ'האט מיט די פוילישע יודען ניט געמאכט קיין גוטע ערפארונגען"... צו דער צווייטער מעסע זענען זיי ניט מעהר געקומען און עס פלעגען קומען נייע סוחרים, וועלכע האבען איינגעקויפט במזומן און פלעגען זיך וועלען אויסגלייכען פאר די אלטע סוחרים, אבער די לייפציגער האבען זיך ניט געוואלט גלייכען, זענען דערנאך צו דער אנדערער מעסע געקומען די אלטע סוחרים און האבען בעצאהלט זייערע חובות. יאהרען לאנג האט מען זיי ניט געוואלט בארגען. ערשט שפעטער, ווען די צייטען זענען ערגער געווארען, האבען זיי ווידער אנגעהויבען בעקומען קרעדיט. אין דעם בעריכט פון יענער צייט הייסט עס „ממון די פוילישע יודען ווידער געבען קרעדיטען. ווייל די לייפציגער סוחרים זענען אנגעוויזען אויף די פוילישע יודען"...

אט דאס אנגעוויזען זיין אויף די פוילישע יודען, האט די זאקסישע רעגירונג דעמאלס געצוואונגען צו געבען די פוילישע יודען פערשידענע פריווילעגיעס. אזעלכע פריווילעגיעס האבען ניט געהאט ניט נור די בעהמישע און רוסישע יודען, נור אפילו ניט די היימישע סוחרים. בשעת למשל אלע סוחרים האבען געמוזט צאהלען וואגגעלד פאר אלע אריינגעפירטע און ארויסגעפירטע סחורות האבען די פוילישע יודען געהאט הנחות ביז 75 פראצענט פון אלע שטייערן. די רעגירונג האט די ראזיגע הנחות באגרינדעט דערמיט, וואס ברעסלוי און פראנקפורט, וועלכע ליגען נאהנט קיין פוילען גיבען די יודען די גרעסטע פריווילעגיעס און טראכטען די יודען אבצוהאלטען פונם לייפציגער יריד.

אין יאהר 1747 האט דער זאקסישער האנדעלס-מיניסטער האגען קלאר ארויסגעזאגט דעם קעניג אז ס'האט געמאכט דיערפארונג, אז „די צאל פון די יודישע סוחרים פון פוילען, אין וועמענס הענד ס'ליגט דער גאנצער פוילישער מסחר, ווערט אלץ קלענער און קלענער". די סבה דערפון איז, וואס בשעת ברעסלוי און פראנקפורט בעהאנדלען די יודען מיט דער גרעסטער פרייהייט. מוזען זיי אין לייפציג צאהלען אייגענע שטייערן דעריבער איז זיין מיינונג, אז מ'זאל די פוילישע יודען געבען שטייער-פרייהייט און ער איז זיכער, אז דאס וואס די מלוכה וועט פארלירען ביי די שטייערען, וועלען די סוחרים אריינבעקומען צעהן מאל אזוי פיל פון די יודישע סוחרים אויס פוילען, וועלכע וועלען אנהויבען צו קומען צו די לייפציגער ירידים אין א גרעסערער צאל.

און דעם 8 יולי 1748 איז טאקי ארויסגעקומען דאס געזעץ אז יודישע סוחרים פון פוילען בעקומען אין לייפציג די גרעסטע הנחות הן ביי דער פאסט הן ביי דער וואג, ביים עקציז און ביים צאל.

צוויי דאבראמילער יודען, וואלף בערעט און יוסף לעבל און דער אפאטעקער משה אלעקסאנדער האבען בעקומען דעם 15 מערץ 1749 דאס רעכט עטליכע וואכען פאר יעדער מעסע און עטליכע וואכען נאך יעדער מעסע זיך אויפצוהאלטען אין לייפציג און דארט צו העלפען די פוילישע יודען ביים קויפען און ביים פארקויפען זייערע סחורות. דאס זענען געוועהן די ערשטע יודישע מעקלערס אויפן לייפציגער יריד.

עטליכע יאהר שפעטער האט מען ארויסגעגעבען אנ'אוקאז, אז פוילישע יודען מעגען קומען צו די לייפציגער מעסען אהן שום פעספר און מעגען זיך אויפהאלטען אין דער גאנצער לייפציגער סביבה, וואו זיי געפינען עס נור פאר נויטיג און פאר וויכטיג צוליב זייערע מסחרים.

„ס'איז נישטא קיין געלד"...

פון לעאָ קעניג

„ס'איז אַ גליק וואָס ס'איז ניטאָ קיין געלט, אַניט וואָלטען מיר שוין געהאַט נאָך אַ גרויסע מלחמה" -- אָט די ווערטער הערט מען איצט זעהר אָפט אויף עפענטליכע מיטינגען, אין דער פּרעסע, און פּריוואַטע שמועסען.

און מענטשען פון אַלע פּאָליטישע ריכטונגען און פּאַרטייען גלויבען ווייזט אויס איצט אין דעם פּזמון.

פּאַציפיסטען, ליבהאָבער פון שלום טרייסטען זיך דערמיט. אַ ברירה האָבן זיי: קיין צו גרויסען נחת פון די פערשידענע שלום און ענטוואָפנונג'ס-קאָנפערענצען, האָט מען סיי ווי ניט.

רעאַקציאָנערען מכל המינים טענהען:

— געהט שוין געהט, זאָגען זיי, די אַלע שלום-קאָנפערענצען זענען נאָר אַן איבעריגע הוצאה; ס'איז במילא ניטאָ קיין געלד איצט אויף גרויסע בעוואָפענונגען; די וועלט איז צו אָרים אַצינד מען זאָל קענען מאַכען מלחמות. צו מלחמות דאַרף מען האָבען געלד.

אַז די טרייסט איז אַ אָרימע און אַ ציניש איז איבעריג צו בעווייזען, זי ווייזט גענוג בולט, ווי מאָראַליש, שוואַך און הילפלאָז די מענשהייט איז; ס'איז ניטאָ פּראָסט-פּשוט קיין געלד אויף אַ נייער בלוט-באָד: אַ גליק; ווען אָבער ניט דער איצטיגער גרויסער קריזיס און געלט-מאַנגעל, וואָלט שוין מטמא געווען פרעהליך אויף אַלע פראָנטען.

אַ טרייסט און אַ גליק!

עס קען אָבער אויך קיין ספק ניט זיין, אַז ס'איז דאָ אַן אמת אין דער אָנגענומענער מיינונג—אַז עס קען איצט ניט זיין קיין מלחמה, ווייל ס'איז פּראָסט-פּשוט ניטאָ קיין געלד, ווייל ס'איז ניטאָ ווער עס זאָל די מלחמות פינאַנסירען.

די יאָהרען 1913, 1914 זעהען אויס כמעט ווי אידילישע געגען די טיפע אומרוהען פון אונזער צייט. אפשר ווייל אין יענע יאָהרען האָבען די מלחמה-געפאַהרען געבויערט אין דער שטיל, דיפּלאָמאַטיש; איצט אָבער ארבייטען און וואַקסען די אַלע מלחמה-געפאַהרען אין דער גרויסער עפענטליכקייט מיט'ן אַקטיווען אַנטייל פון אויפגעברויזטע סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע כחות; כמעט אין אַלע לענדער הערשען נאַציאָנאַליסטיש - קריגערישע שטימונגען און טענדענצען... צוליב דעם אינדוסטריעלען קריזיס און דער שרעקליכער אַרבייטסלאָזיגקייט אין אַלע לענדער געפינען זיך איצט כמעט אַלע פעלקער אין אַ נערוועזען פיבערהאַפטען צושטאַנד. ברען-מאַטעריאַל און קאַנאָנען-פלייש פעהלט איצט אין ערגעץ ניט.

און עס פעהלען איצט ניט אויך די פּראָוואָקאַציעס, וואָס זאָלען אונטערצינדען אָט דעם שרעקליכען פולווער-מאַגאַזין.

און דאָך ברעכט ניט אויס קיין מלחמה; פאַר וואָס? ניט ווייל די מענשהייט איז איצט שלום-ליבעדיגער ווי אין 1914 גיט ווייל די פעלקער קענען בעסער צוימען זייערע נערווען, ווי אַמאָל; אַז פעלקער זענען איצט אויסערגעוועהנליך נערוועז, קענען בעווייזען די פערשידענע וואַהלען; און דער עיקר די לעצטע אַלגעמיינע וואַהלען אין דייטשלאַנד: אַז אַזאַ מיושב'דיג געזעצט און קולטורעל פאָלק ווי דאָס דייטשע האָט געקענט ווערען אַזוי לייכטזיניג און נערוועז איז שוין אַ גענוגענדיגער בעווייז ווי וועניג ישוב-הדעת עס איז איצט פאַראַן אויף דער וועלט.

אלא, וואָס דען, מוז מען טאַקי קלערען אַז ס'קאָן איצט קיין מלחמה ניט זיין, ווייל ס'איז ניטאָ קיין געלד, מען קען איצט פּשוט זיך ניט דערלויבען אַ לייטישע גרויסע מלחמה.

ווייל מלחמה, דאַרפט איהר וויסען, איז ניט קיין פּשוט'ער פאַרבאַריזם, נור אויך אַ זעהר גרויסער לוקסוס... און אין אַזעלכע שלעכטע צייטען, ווי מיר לעבען אַצינד איבער, קען מען זיך ניט דערלויבען אַזאַ לוקסוס...

אויף מלחמות קען מען ניט ארויסלאָזען נאַקעטע און באָרוועסע; מען דאַרף זיי קליידען און שוכען און דאָס „ביסעל געווער" וואָס ווערט איצט פאַבריצירט אומעטום, איז אַ פּנים צו ווייניג פאַר אַ לייטישע מלחמה; היינט, וואָס עפּעס באַפּאַנצערען מיט כל-ערליי כלי-זין די אָרימע קליינע פעלקער.

אַ מלחמה איז ניט קיין קליינגיקייט אַ מלחמה איז אַ גרויסע ביזנעס-טראַנזאַקציע און אַ לוקסוס; מלחמות דאַרף מען קענען פינאַנסירען; און היינטיגע גרויסע מלוכות אפילו זענען שטאַרק פעראָרעמט געוואָרען... גרויסע פינאַנסיסטען און האַנדעלס פירמעס פּלאַצען ווי צופיל אָנגעבלאָזטע לופט-באַלאָנען און וועדליג די צרות וואָס מען האָט היינט פון די אַמאָליגע מלחמה-חובות, האָבען אפילו די, וואָס קענען, ניט קיין צו גרויסען רצון צו פינאַנסירען נייע מלחמות.

דאָס אַלץ איז אפשר אמת אָבער... עס וועט דאָך זיין אַז אָך און ווי ווען דער מעהר באַוואוסטזיניגער און געוויסענהאַפטער טייל פון דער מענטשהייט וועט זיך פאַרלאָזען אויף דעם פּזמון (וויפיל אמת עס זאָל אין איהם ניט זיין) און אויפהערען וואַכען און וואָרנען די מענשהייט געגען די שרעקליכע מלחמה-געפאַהרען מיט וועלכע מיר זענען ארומגערינגעלט.

די טענה אַז, „ס'איז ניטאָ קיין געלד איצט אויף אַ נייער וועלט-מלחמה" טאָר ניט ווערען קיין ווייכע קישען פאַר דעם אַזוי אויך פערשלאָפענעם מענטשליכען געוויסען. (און איז ניט אַמאָל די טענה אויך אַ באַקוועמער מאַנטעל, אונטער וועלכען מען קען ניט-געשטערט זיך צוגרייטען צו אַ מלחמה?) ווייל די געפאַרען זענען איצט באמת אונגעהויערע אין אייראָפּע און נאָך מעהר אויפ'ן ווייטען מזרח.

און ווי זאָגט אַ אידיש ווערטעל: פאַר'ן טייוועל געפינט זיך שוין געלד!

■■■■■■

„פּשיביטניעווסקי"

פון אַ. לער.

דער דאָזיגער נאָמען איז דער סימבאָל פון פערוויילונג, פרייד, געלעכטער גליק און שכרות.

דער דאָזיגער נאָמען איז ווי אַן אויפשיינענדער זון אין אַ טריבען טאָג בעת דאָס געמיט איז דערשלאָגען, ווען די זאָרג ליגט ווי אַ שווערער שטיין אויף די הערצער פון די ראַדאָמער איינוואוינער — דאָ דערמאָנט מען זיך אין'ם נאָמען „פּשיביטניעווסקי". ער איז דער באַלזאַם וואָס היילט פערשידענע חולאת'ן, ער איז דער קוואַל פון וואַנען מען שעפּט מוט, טרייסט און האָפנונג.

דער דאָזיגער נאָמען — דאָס איז דער לונאַ-פּאַרק פון ראַדאָם וואו דאָס פאָלק פערגעסט די טאָג טעגליכע זאָרג, וואו מען קומט אַראָפּוואַרפען פון זיך די גראָבע לאַסט וואָס פרעסט דעם מח מיט'ן האַרץ.

אין די טריבע פאַרנאַכטען ווען די מיידלערישע הערצער צאַפּלען נאָך אַביסעל פרייד, דערמאָנט מען זיך אין'ם נאָמען „פּשיביטניעווסקי".

און אַ לאַנגווייליגען טאָג ווען די גראַשענדיגע דאגות שטיקען דעם אָטעם וואַרפט מען פון זיך אַראָב די וואָכענדיגע מלבושים און מען לויפט צו פּשיביטניעווסקי'ן איינזאַפּען פרישע כוחות, כדי צו קענען דערהאַלטען דעם ווייטערדיגען סאָרגען.

פערשידענע עטאַפּען האָט דער נאָמען „פּשיביטניעווסקי" דורכגעמאַכט אין'ם היגען לעבען. געווען צייטען ווען דער דאָזיגער נאָמען האָט מאָדנע געקלינגען אין די אויערען פון פאָלק. ער האָט ארויסגערופען שרעק און דרך-ארץ און ווייטע פרעמדקייט.

דאָס איז געווען דאַמאָלט ווען נאָר די גאָר זאַטע, די אויסדערוועהלטע, די יחסנים, האָבען געקענט דאָרט זיך אריינקריגען; אין די צייטען ווען דאָס פאָלק האָט בלויז געחלומ'ט פונם דאָזיגען טעמפּעל פון פרייד און געלעכטער און אליין נישט געהאַט קיין מוט זיך דאָרט אריינצוקריגען.

דאָס איז אַמאָהל געווען די פעסטונג וואו עס פלעגען זיך פערפּאַנצערען די אויספּודירטע העלדען פון די רייכע שטיבען און אַליין מיט דינע ליפּען געזיפּט דעם פרייד מיט'ן געלעכטער.

דאָס האָט געדויערט אַזוי לאַנג, ביז דאָס פאָלק האָט גענומען שטורמען די דאָזיגע פעסטונג פון פרייד און איינגענומען איין פּאָזיציע נאָך דער צווייטער.

זייט דאַמאָלט איז פּשיביטניעווסקי געוואָרען דאָס פערוויילונג'ס-אָרט פאַר'ן גאַנצען פאָלק, דער ראַדאָמער לונאַ-פּאַרק וואו אפילו דער נישט יחסן קומט קויפען פרייד מיט געלעכטער.

* * *

גאָר אַ זייטיג אויג איז אימשטאַנד אויפצוכאַפּען די לאַנגווייליגקייט וואָס זינגט אַראָב פון אַלע טישלעך.

דער אָרקעסטער שפּיעלט באַסטאָנס מיט טאַנגאָס, די כלי-זמרים בעמיהען זיך צו דערוואַרימען די לופט וואָס שמעקט מיט הוביגאַנט-פּודער און פּיאַנאָווע טשאַסטקעס. די קעלנער לויפען ארום מיט צוגעקלעבטע שמייכלען אויף די ליפּען און קלינגען מיט די גלעזער און טעלער.

די אַלע וואָס זענען אהער געקומען קויפען געלעכטער, זיצען מיט פערזאָרגטע פּנימער ביי די קליינע טישלעך און וואַרפען דיסקרעטע בליקען צו אַ שכן, כדי זיך כאָטש אַביסעל צו טרייסטען וואָס יענעם איז אויך לאַנגווייליג פערשעהמט און אָנגעצויגען בייסט מען די טשאַסטקע און מען וואַרט אויף עפּיס אַ נס וואָס זאָל פּלוצלינג אַראָבפאַלען פון הימעל. מען וואַרט אויף אַזעלכעס וואָס זאָל ערמוטיגען. וואָס זאָל כאָטש אויף איין מינוט מאַכען פערגעסען אין דער שווערער זאָרג וואָס האָט איינגעגעסען אין זיין מח.

יעדער זיצט און לאַנגווייליגט זיך נאָר מען שעהמט זיך, אַז דער שכן זאָל דאָס אין איהם דערקענען. בעגע-

אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג פון די יודישע האנדווערקער אין ראדאם.

אויף דער פערזאמלונג ספעציעל געקומען דער פרעזעס פון דער ווארשאווער צענטראלע חיים ראסנער—אפעל צו יודישע האנדווערקער אלע זאלען געהן פעראייניגט מיט איין ליסטע צו די קהלה-וואהלען.

די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג וואס איז פארגעקומען היינטיגע וואך זונטאג אין האנדווערקער-קלוב, האט צוגעצויגען א גרעסערען עולם. דער אינטערעס צו דער פערזאמלונג איז אין א גרויסער מאס געווען צו פערדאנקען דעם גאסט חיים ראסנער פון ווארשא, וואס איז זעהר חשוב ביי די היגע האנדווערקער.

ביים אנהויב, איידער די פערזאמלונג איז געעפענט געווארען האט דער פרעזעס קאטליאר בעגריסט דעם גאסט חיים ראסנער, וועלכער איז איינשטימיג בעעהרט געווארען מיט'ן כיבוד צו זיין פארזיצענדער אין פרעזידיום, וואס האט אנגעפיהרט מיט דער אלגעמיינער פערזאמלונג. ה' ראסנער האט געדאנקט פאר'ן כבוד און צוטרוי, וואס מען שענקט איהם און פארגעלעגט, אז אויפ'ן טאג ארדנונג זאל צוגעשטעלט ווערען א פונקט, אז דער נאמען פון האנדווערקער-קלוב אין ראדאם זאל געענדערט ווערען אויף „צענטראלע פון יודישען האנדווערקערטום אין פוילען אבטיילונג אין ראדאם".

אין בעריכט, וואס פרעזעס קאטליאר גיעט אן פאר דער טהעטיגקייט במשך פון 1929 יאהר אן ביז היינט שטעלט זיך ארויס, אז עס ביז היינט איינגאנצען דא א דעפיציט פון 1600 זל. אויף וואס ס'זענען אויך פערהאן דעקונג'ס-מעגליכקייטען. די סבה פון וואנען ס'האט זיך גענומען דער דעפיציט, קלערט אויף די סעקרעטארקע טאנדעטניק. פארליינענדיג דעם קאסע-בעריכט שטעלט זי פאר אין ציפערען די פינאנסיעלע לאגע און ערקלערט, אז דער מצב איז דעריבער א שלעכטער ווייל די צעכען ארגאניזאציעס, וואס גרופירען זיך ארום דעם קלוב האבען אינגאנצען איינגעצאהלט צו דראבנע זלאטעס בעת גיי זענען שולדיג פיעל מעהר פאר מיטגליד-אבצאהל.

ארום דעם קאסע-בעריכט ווערט געפירט א ברייטער דעבאטע. ס'נעמען א ווארט אייניגע רעדנער, וועלכע געהען דערנאך איבער צום ברען-פונקט, וואס הייסט קהלה-וואהלען. א טייל רעדנער רייסען אן די האנדווערקער-פארשטעהער און גמינע פאר אלטע חשבונות פון פארזיאהרטן און טראגען גלייכצייטיג אריין פערשידענע פראפאזיציעס בנוגע די נייע קהלה-וואהלען.

בשעת מ'נעהט צוטרעטען וועהלען א נייע פערוואלטונג פאר'ן קלוב אנטוויקעלט זיך א לענגערע הייסע דיסקוסיע פאר און געגען דער היינטיגער פערוואלטונג, אין וועלכער ס'נעמען אנטייל די ה"ה: קארמאן, הכמאן, זילבערשטרום, דיזענהויז, משה ראזענבוים גאלדבערג, בירענבוים, שלמה ראזענבערג און סטראווטשינסקי.

אויסהערענדיג די דיסקוסיאנטען נעמט א ווארט חיים ראסנער און ערקלערט, אז לויט דער קריטיק רעזומירט ער, אז די ביז-איצטיגע פערוואלטונג פון קלוב איז געווען גענוג טהעטיג, פאר וואס מ'ברויך איהר דאנקען און אייסדריקען אנערקענונג. אויב פערוואר-פען און קריטיקירען. קען מען-זאגט ה' ראסנער — נאר צו קריטיקירען די יעניגע מיטגלידער, וואס דעקען נישט זייער מיטגלידס-אבצאהל, וואס פערארזאכט, אז דער קלוב און די צענטראלע אין ווארשא זאלען דערפון ליידען.

ה' ראסנער איז דערפאר, אז מ'זאל יעצט נישט וועהלען קיין נייע פערוואלטונג, ווייל ס'זיינען אנגענומען אין אלע פאליטישע און ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס נישט צוקלויבען קיין נייע פערוואלטונג פאר וואהלען, און אזוי ווי ראדאם שטעהט יעצט ערב נייע וואהלען צו דער קהלה דאריבער זאל מען דאס קלויבען די נייע פערוואלטונג פאר'ן קלוב אבלעגען נאך די קהלה-וואהלען. אנאליזירענדיג די דיסקוסיע זעהט ער נישט די פאסיגע צייט צו קלויבען א נייע פערוואלטונג, ווייל עס איז איצט א וואהל-קאמפאניע און די וואהלען קענען נישט זיין קיין אביעקטיווע, ווייל די אמביציעס זענען ביי די חברים אויפגעברויזט און ער שלאגט פאר אז די פארוו. זאל בלייבען נאך דריי חדשים ביז איבער די וואהל קאמפאניע. ווען די געמיטער וועלען זיך בערוהיגען דאן זאלען פארקומען נייע וואהלען.

ה' ראסנער ווענדעט זיך בעזונדערס צו די האנדווערקער וועלכע זענען גלייכצייטיג בונדיסטען. ער אליין איז געווען זאגט ער,—12 יאהר אנגעשלאסען אין דער בונדישער פארטיי, מיט'ן מאמענט אבער ווען איז אריינגעטרעטען צו די האנדווערקער האט ער איבערגעריסען מיט יענער פארטיי. ער פאדערט דעריבער פון די זעלבע אלס חברים פון א דיסציפלינירטער פארטיי, אז זיי זאלען זיך איגטערוארפען די פערוואלטונג פון האנדווערקער-קלוב, אין דער צייט ווען זיי זענען דא מיטגלידער און איבעררייסען מיט זייער פאליטישער פארטיי, נאר שטעהן פעראייניגט מיט'ן קלוב און פערטיידיגען זייערע האנדווערקער-אינטערעסען, וואס זענען שטארק בעדראהט פון אלגעמיינעם קריזיס.

ה' ראסנער האלט דאן א קורצע רעדע וועגען די הערשענדע אפאטיע וואס האט זיך אריינגעריסען אין די רייהען פון די יודישע האנדווערקער און שטעלט זיך אפ אויף דעם הערשענדען קריזיס. אזוי אז דער יודישער בעל-מלאכה האט נישט קיין געדולד צו וועלכע עס איז געזעלשאפטליכע ארבייט דאס איז אויך א רעזולטאט וואס אויף דער היינטיגער פערז. איז נישט געקומען די געהעריגע צאל מיטגלידער.

ה' ראסנער גיעט אן א בעריכט פון דער האנדווערקער-קאמער אין קעלץ. מיט שווערע בעשולדיגונגען טרעט ער ארויס געגען די יודישע מיטגלידער פון דער קאמער ה"ה לאקס, ברוך א.א. דערפאר וואס זיי האבען געוועהלט א וויצע-פרעזידענט פון דער קאמער א נישט-יוד. אין פוילען זענען דא 18 האנדווערקער-קאמערן. אין אלע קאמערען איז לויט א געגענזייטיגען אבמאך בעשלאסען געווארען אז די פרעזידענטען זאלען זיין קריסטין און וויצע-פרעזידענטען — יודען. אויך אין קעלץ וועלכע האט די גרעסטע צאהל האנדווערקער יודען (55 פראצענט) האט דער דאזיגער בעשלוס געברויכט אודאי און אודאי חל זיין. אבער יענע האבען זיך נישט גערעכענט מיט'ן אנוועזענדען דעלעגאט פון דער צענטראלע ה' פיגגערהוט, וועלכער האט געהייסען פערלאזען און דעקאמפלעטירען די וואהלען, און האבען זיך אויך נישט גערעכענט מיט דער טעלעפאנישער אינסטרוקציע פון פוילישען האנדווערקער-דעפוטאט אירושיקאווסקי אז מ'זאל אין דער קעלצער קאמער קלויבען אלס וויצע א יוד. ה' ראסנער סטעמפעלט די דאזיגע ה"ה אלס פעררעטער פון האנדווערקערטום.

נאך די רעדע פון פרעז. ראסנער האבען די פערזאמלטע אנגענומען דעם פארשלאג און אויסגעדריקט צוטרוי די ביז איצטיגע פערוואלטונג.

ה' ראסנער האט אויך רעפערירט וועגען ענדערען דעם סטאטוט אין דעם זין, אז עס זאל זיין א איינהייטליכער סטאטוט און ראדאם אלס אפטיילונג אזוי ווי עס איז אין אנדערע שטעדט.

צום סוף ווערט פארגעלייגט א אפעל צו אלע האנדווערקער און צעכען זיי זאלען מיט אלע כחות שטיצען דעם קלוב, צאהלען רעגולער זייער מיטגליד-אבצאהל און געהן פעראייניגט מיט איין ליסטע צו די קהלה-וואהלען און שטימען פאר די ארויסגעשטעלטע פערוואלטונג'ס-קאנדידאטען.

געגען זיך די בליקען פון צוויי טישלעך, טהוט מען זיך פאלש צושמייכלען. איין טישל וויל אבנארען דאס אנדערע, עס זאל הייסען, אז דאס ווילט מען זיך, אז דארט איז פיל מיט פרייד, אבער דער פאלשער אנשטעל ווארפט זיך גלייך אין די אויגען, דאס געקינצעלטע שפרינגט ארויס, מען דערקענט, אז איין גרויסער געניץ האט צושפרייט זיינע פליגלען איבער די אלע וואס זיצען דארט.

אמאל איז דארט אפשר געווען אנדערש. אין יענע זאהלען האט דער דלות נישט געהאט קיין מוט און קיין קראפט זיך אריינצושפארען אינם דאזיגען ארט וואו מען קומט קויפען פערוויילונג און געלעכטער. היינט האט זיך דער דלות דארט דורכגעשפארט דורך אלע ווינקלען. מען געהט דארט אהין ארבווארפען פון זיך דעם זארג אבער אויך דא לאזט איהם דער דלות נישט צורוה. אויך דא קען דער באסטען מיט'ן טאנגא נישט ארויסטרייבען די זארג.

מען זיצט ביי די טישלעך און מען שלינגט די קאווע מיט דער ארענזשאדע מען וויל זיך דערמיט דערפרישען, דערמוטיגען, מען טרייסט זיך מיט א וויך, נאר ווי לאנגווייליג און קאלט עס איז אין יעדען ווינקעל. עס איז דארט אזא רחמנות אויף די אלע וואס קומען אהער קויפען געלעכטער.

און אז מען האט אראבגעשלונגען די טשאסטקע, אז מען האט אויסגעזופט די טיי מיט דער ארענזשאדע. איז מען און כעס אויף דער גאנצער וועלט און אויף זיך אליין. מען קריגט רחמנות אויף דעם ארימען לאנגווייליגען לעבען וואס בעשלאגט דאס געמיט און מאכט קנייטשען אויפ'ן פנים.

און אז מען קומט אהיים. דערצעהלט מען די נאהנטסטע, אז מען האט זיך געוויילט, מען האט א סך געלאכט, מען האט געהאט פאוואדעניע.

און אז עס קומט דער מארגען לויפט מען ווידער אהין צוקויפען געלעכטער וואס באמת איז עס נישט מעהר ווי איין גרויסער געניץ.

ווארשא.

ער קליבט נדבות מיט איין האנד

די אנדערע האלט ער אין „זאפאס" ביים ערקלערן זיך אין ליבע יונגע ווייבלעך..

די ראדאמער פרוי רבקה א. גיט אונז איבער א אינטערעסאנטען פאקט, וואס כאראקטעריזירט אמבולטסטען דעם פר-צוף פון די מחנות שנארער, יונגע און עלטערע, וואס פארפלייצען לעצטענס טאג-טעגליך די אידישע גאס.

צו איהר איז היינטיגע וואך אריין א יונגערמאן, א קאליקע אויף איין האנד און געבעטען א נדבה. נעהענדיג פאר זיך אזא אומגליקלעכען מענטשען מיט אנ'אראפהענגענדיגען פוסטען ארבעל האט זי זיך דערמאנט אן איהר אייגענעם ביטערען מזל, אז איהר מאן, וועלכער איז מיט א פאר יאהר צוריק געשטארבען בעת'ן אראפנעהמען איהם א קראנקע האנד און איבערגעלאזען איהר אנ'אלמנה מיט 4 קליינע קינדער אהן מיטלען צו לעבען.

זי האט אויף איהם רחמנות געקריגן און צוטראגענדיג איהם די לעצטע 5 גר. איהם א פרעג געטון בעת מעשה פון וואס עס איז איהם דאס אומגליק גע-קומען.

אויף דעם ארימאנס פראגע צו וואס זי אינטערעסירט זיך אזוי צו וויסען, האט זי איהם דערציילט די גאנצע טרא-גישע געשיכטע פון איהר פארשטארבע-נעם מאן.

—- איך פיעל אייך זייער מיט, פרוי — האט דער יונגערמאן איהר גענומען טרייסטען — און אויב אייך איז שווער ווי איך זעה צו טאהן א שידוך — בין איך גרייט מיט אייך חתונה צו האבען.

די פרוי איז נשתומם געווארען פון דעם אומבעקאנטענס דרייסטער אפנהער-ציגקייט און רופט זיך שעמעוודיג אפ צו איהם:

— אבער ווי אזוי זאל איך חתונה האבען מיט א ארימאן, וואס גייט אי-בער די היינער און נאך א קאליקע דערצו?

— ערגערט זיך ניט — רופט זיך אפ דער ארימאן — ס'איז ניט קיין שלעכ-טער געשעפט.

דערביי נעמט ער ארויס א אנגעפאק-טען טייסטער מיט אסיגנאציעס און ווייזט איהר. ער דערציילט איהר אויך, אז קיינער אנטזאגט איהם ניט און ער מאכט א פיינע קאפיקע. אליין איז ער —- זאגט ער — א ווארשאווער, א גע-וועזענער אנגעשטעלטער אין א געשעפט און אויב זי איז מסכים מיט איהם חתו-נה צו האבען וועט ער די דאזיגע פרא-פעסיע אוועקווארפען און זיך נעמען צו עפעס אנדערש.

אויף דער פראגע פון דער פרוי ווי אזוי קען ער צו עפעס טויגען, אז ער איז א קאליקע, אהן א האנד נעבעך, האט דער יונגערמאן גלייך אפגעשפילעט די מארינארקע און צו איהר גרויס פאר-וואונדערונג ארויסגענומען א... צווייטע געזונדע האנד, וואס איז געווען ביי איהם קונציג פערשטעקט און אויסבע-האלטען.

די פרוי האט איהרע אייגענע אויגען נישט געגלויבט. א קעלט איז דורך אי-בער איהר לייב און זי האט איהם גלייך א זאג געטוהן: גייט, גייט, איך וועל זיך מיישב זיין!

— מיט וואס-זשע אבער גיי איך פון אייך אוועק? — איז דער ארימאן פון איהר נישט אפגעשטאנען.

— מיט וואס? — האט די פרוי אי-בערגעחורט איראניש זיין פראגע — געקומען זייט איהר, געבעך, מיט איין האנד און אוועקגיין גייט איהר אוועק, גאט צו דאנקען, מיט ביידע הענד...

זעלבסטמארד פון א שילער

וואס האט נישט בעקומען די מאטורע

א שילער פון היגען פוילישען לעה-רער-סימינאריום האט די טעג אויסגע-פיהרט אויף זיך א זעלבסטמארד. ער האט זיך דערשאסען הינטער דער שטאדט, ווייט ארויפצוציהער נאך דער לובלינער גאס, וואו די באהן געהט אדורך.

דער שילער הייסט ראמאן טשעפעל-סקי, פון סקארזשיסק. ער איז געווען אויפ'ן פינפטען אבער לעצטען קורס און שוין געזאלט בעקומען מאטורע. ער האט שוין געהאט געמאכט די שריפטליכע עגזאמענס אבער נישט צו-געלאזען געווארען צו די אויסענוועניגסטע (אוסטנע.)

דעם זעלבסטמערדער האט מען גע-פינען נישט ווייט פון דער זוטע „ווי-דאק." דער קאלנער מיט'ן קראוואט זענען געלעגען בעזונדער. ער האט זיי אויסגעטוהן פאר'ן ערמארדען זיך. אין דער רעכטער האנד האט ער נאך גע-האלטען צונויפגעדריקט דעם רעוואל-ווער.

אויפ'ן ארט, וואו ער האט זיך גע-שאסען איז דאס העמד נישט געווען פערבלוטיגט נאר בלויז פערמאזשעט מיט רויך פון דער רעוואלווער-קויל. דאס בעווייזט. אז ער האט דאס העמד אין דער ריכטונג פון הארץ אוועקגע-בויגען און דירעקט אריינגעלאזט די קויל אויף יענעם ארט.

טשעפעלסקי איז געווען עטליכע טעג אין סקארזשיטק ביי זיין פאטער א עמערעטירטען באהן-מאשיניסט, פון וואנען ער האט געברענגט צו פיהרען דעם רעוואלווער.

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין ראדאם.

אפעל צו די יודישע ארבייט'ס-געבער וועגן באשעפטיגען די חלצים פון קבוץ „הסולל"

שוין העכער 3 וואכען ווי אין ראדאם האט זיך צייטווייליג איינגעארדענט דער שומרישער קבוץ „הסולל", זוכענדיג אין ראדאם ארבייט'ס-מעגליכקייטען, וואס זאלען ערמעגליכען די קבוץ-חברים די נויטיגע הכשרה-צוגרייטונג צו ארץ-ישראל און דעם אויפענטהאלט אויפ'ן ארט ביז דער אפרייזע. דער קבוץ האט זיין זיץ-ארט אינטער דער שטאדט אויף בארקי-גורנע און יעדען טאג דינשורי-רען צוויי שומרים פון קבוץ אין דער ציונ. ארג. בכדי אויפצונעמען ידיעות וועגן דער מעגליכקייט צו באשעפטי-גען די חברים.

דער עלעמענט פון קבוץ איז א מוסטערהאפטער, אזוי אין זין פון אר-בייט'ס קוואליפיקאציע, ווי אויך אין זין פון אינטענסיוויטעט ביי אלערליי שווע-רע ארבייטען, בעל-הבתישע און זאגאר רייכע קינדער פון זייערע היימען, פון כמעט אלע עקען פוילען (וולאצלאוועק, סלאנים, ווילנא, צענסטאכאו, א. א. וו.) טייל פון זיי דיפלאמירטע אינטעליגענ-טען, זענען זיי געקומען לעבען א שווער לעבען בכדי זיך צוצוגרייטען צו דער ארבייט'ס-אטמאספערע פון ארץ-ישראל.

ס'איז דעריבער א חוב פון אלע יו-דישע ארבייט'ס-געבער וואס נויטיגען זיך אין ארבייט'ס-הענד, צו באשעפטי-גען די א. ד. יוגענד פון קבוץ „הסולל" דאפיי דארפט בעמערקט ווערען, אז רא קומט אין בעטראכט אויפער פאבריק-ארבייט און נארמאלע בוי-ארבייט, אויך די שווערסטע שווארץ ארבייט אויף וועל-כע די שומרים פון „קבוץ" זענען גרייט אויף יעדען רוף.

די יודישע פאבריקאנטען, פארטאק-בעזיצער, ערד-באזיצער און בכלל אלע וואס דארפען אפילו אויף צייטווייליג ארבייט'ס-הענד, ווערען געבעטען צו מעלדען אין ציוניסטישען סעקרע-טאריאט.

דראהונג'ס-בריעף צום ה' פרענקעל

ווי מען גיעט איבער האט דער פרע-זעס פון דער ראדאמער ציוניסטישער ארגאניזאציע ה' יחיאל פרענקעל בע-קומען צוגעשיקט אנ'אנאנימען בריעף. וואו מען דראהט איהם מיט לעבענס-געפאהר.

קיין געלד ווערט אין בריעף פון ה' פרענקעל נישט געפאדערט. דאס איז טאקע נאכמעהר אויפאלענד און ס'איז דעריבער אומפערשטענדליך, וואס יע-נע געהיימע האנד אין אויסען מיט'ן אבשרעקען ביז טוידט דעם ה' פרענקעל

זאל עס זיין אשטאס, אדער א נקמה?

— ניין, אין ביידע פאלען האלט עס דאך געווען די ארבייט פון יודישע הענד און יודען שפאסען גישט אזוי און נע-מען אויך נישט נקמה אויף אזא אופן

בלייבט דערווייל דער בריעף א רע-טעניש.

Rzeźnia Miejska
— sprzedaje —
LÓD SZTUCZNY po cenie: 4 gr. za kg. loco Rzeź Miejs. 6 gr. za kilogram z dostawę do domu
Zamówienia na lód uprasza się zgłaszać w godzinach od 8—15 w biurze Rzeźni, ul, Montwiłła Mireckiego 26
Osobiście lub telefonicznie. Telefon Nr. 10.35.

אויסגעלאָזט זיך א בלאָף פון דער מיליאָנען-ירושה פאר ראדאָמער קרובים

וואָס זאָגט וועגען דעם דער פוילישער גענעראל-קאָנסול אין לאָנדאָן.

ווי די לעזער געדענקען האָבען מיר עטליכע מאָהל געשריבען וועגען א ריעזען-ירושה פון א געוויסען האפמאן אין דרום-אפריקא. נישט מיר אליין זענען געווען די איינציגע, נאָר כמעט די גאנצע יודישע פרעסע אין פיעל שטעדט האָבען דעם ענין פון לעגענדארען אוצר געווידמעט פיעל אויפמערקזאמקייט און אומעטום געוועקט דעם אינטערעס פון די פארהאנענע קרובים אין זייערע שטערט. אפילו די ווארשאָווער פרעסע האָט זיך בעצויגען ערנסט צו דער דאָזיגער מיליאָנען-ירושה און פיל מאָהל געשריבען וועגען דעם. פטרקוקענדיג זיך אויפ'ן ביישפיל פון אנדערע צייטונגען האָבען מיר אויך דערמאָנט און פעראינטערעסירט די ראדאָמער קרובים, בפרט ווען א טייל פון די היגע האפמאנ'ס האָבען זיך געווענדעט צו אונז אין רעדאקציע, פערזיכערענדיג, אז זיי האָבען ווירקליך געהאָט אזא איינעם אין זייער פאמיליע.

די צאָהל קרובים פון דעם אפריקאנישען מיליאָנער זענען אין פוילען גרויס. זיי זענען צעוואָרפען כמעט אין אלע עקען פוילען שוין נישט רעכענדיג פון ווארשאָ, לאָדז. ביי זיי אלע האָט די ידיעה פון דער לעגענדארער ירושה אנגעמאכט אזא טומעל, אז זיי האָבען געמאכט זאָגאר אויסגאָבען ווי אדוואָקאטען און צונויפגערופען קאָנפערענצען פון אלע פאמיליע-מיטגליעדער צו צוטרעטען צו א פעראייניגטער אקציע אויסצומאָהנען דעם ריזיגען מאיאָנטעק. אזעלכע קאָנפערענצען זענען פארגעקומען עטליכע בלויז אין ווארשאָ.

ווי עס שטעלט זיך יעצט ארויס זאָל די גאנצע מעשה זיין א בלאָף. ס'וועט דעריבער זיין אינטערעסאנט צו זעהן, וואָס דער ווארשאָווער קאָרעספאָנדענט פון דער לאָנדאָנער „צייט" שרייבט וועגען דעם ענין האפמאן. לויט דער דאָזיגער קאָרעספאָנדענץ האָט זיך פון דער גאנצער מיליאָנען-ירושה אויסגעלאָזט א רייך.

אָט וואָס עס שרייבט וועגען דעם אין א קאָרעספאָנדענץ פון ווארשאָ רי לאָנדאָנער „צייט":

„זינט א רייה חדשים טומעלט זיך אין פוילען וועגען א מיליאָנען-ירושה נאָך א געוויסען האפמאן; ס'איז ענטשטאנען א ספעציעלער פעראיין פון טויזענטער כלומר'שטע יורשים, וועלכע האָבען אריינגעלעגט אין דעם עסק גרויסע סומען. די גאנצע געשיכטע מיט דער מיליאָנען ירושה איז אָבער אַן'אויסגעטראכטע מעשה און זעהט אויס, ווי א גוט אָבגעארבייטע אפערע.

געשעהן איז עס אזוי:

מיט עטליכע חדשים צוריק האָבען זיך אין ווארשא פערשפרייט קלאנגען וועגען א ריעזען-ירושה נאָך א געוויסען גדליה האפמאן, וועלכע זאָל כלומרשט האָבען געשטאָרבען אָהן יורשים און טראגסוואהל, איבערלאָזענדיג א ירושה פון 5 מיליאָן ענגלישע פונט.

ווי די צייטונגען האָבען דאָן איבערגעגעבען, האָט זיך האפמאן אין יאָהר 1848 אָבגע'שמד'ט כדי צו קענען חתונה האָבען מיט א קריסטין; ווערענדיג פער-

היינט „געהט" מען שוין דורכן באַלקאָן

די ערשטע האָבען גנבים אויפגעטוהן די „מאָדע"

אין דער וואָהנונג פון מאיר רובינשטיין אויף וויטאָלדא 10 האָבען גנבים זיך אריינבעקומען דורכ'ן באַלקאָן. זיי האָבען צוגעשטעלט א לייטער צום באַלקאָן אויפ'ן ערשטען שטאָק און אזוי ווי די פענסטער, טהירען זענען דאָרט געשטאנען אָפען האָבען זיי געהאָט א לייכט שטיקעל ארבייט אריינצושפאצירען אין דער שטוב.

דאָס איז געווען 1 אזייגער ביינאכט וואו די שטוב-מענשען זענען געווען פערטיפט אין א הארטען שלאָף. די גנבים זענען זיך ציגעגאנגען צום נאכט-שענקעלע פון ה' ר. וואו ס'זענען געלעגען די שליסלען. דערנאָך געעפענט די שאנק און ארויסגענומען פון דאָרט פיטערס, מענער-גארניטורען און דאמען-גארדעראָב. זיי האָבען אויך צוגענומען צוויי זייגערס. איינעם א גאָלדענעם. א זילבערנע פאָרטאבאק און 30 זל. געלד.

נאָך די דאָזיגע בדיקה זענען די גגבים מיט די צו'גנב'עטע זאכען צוריק נעלם געוואָרען דורך דער לייטער.

די ווערט פון די גניבה ווערט געשאצט בערך 2500 זל.

די שטוב-מענשען קאָנען נישט צוגלויבען, אז דורך דער גאנצער צייט ווי די גנבים האָבען זיך אזוי פראנק און פריי ארומשפאצירט איבער די שטובען, אז זיי זאָלען האָבען אזוי הארט געשלאָפען און' גארנישט האָבען געהערט. זיי זאָגען דעריבער ארויס אַנ'השערה, אז נישט אנדערש, נאָר די גנבים האָבען זיי איינגעשלעפערט מיט אזעלכע פאפיראָסען, וואָס ענטהאלטען אין זיך א שפארע דאָזע נאַרקאָטיק.

ערשטער קאָנצערט פון יודישען פאָלקס-כאָר אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשצי"

מיט'ן אנטייל פון מ. קוסעוויצקי און דיריגענטען ד. אייזנשטאט און מ. יאָפע

ווי עס איז געווען פאָראויסצוזעהן האָט דער ערשטער קאָנצערט פון יודישען פאָלק'ס-כאָר ארויסגערופען א גרויס פעראינטערעסירונג. דאָס האָט מען געקענט זעהן אויפ'ן קאָנצערט גופא דער זאהל איז געווען איבערפולט ביז איבער די ברעגעס פון א פערשידענארטיגען פובליקום וואָס האָט מיט אונגעדולד ערוואַרטעט דאָס ערשיינען פון כאָר.

ענדליך הויבט זיך דער פאָרהאנג אויף און פאר'ן פובליקום עושייגט דער כאָר אין זיין פראכטפולען צוזאמענשטעל. די סצענע פיין דעקאָרירט און עפעקטפול. דאָס פובליקום האָט מיט אָוואציעס אויפגענומען דעם כאָר. דער פאָלק'ס-כאָר האָט פיין אויסגעפיהרט די עטליכע נומערן געזאנג. בעזונדערס געלונגען זענען געווען אויסגעפיהרט די נומערען „איך ליעב די ארבייט" ענגלאַרד'ס אונטער דער אָנפיהרונג פון דיריגענט מ. יאָפפע און „גרינינקע בוימעלעך" ביאַליק'ס אונטער דער לייטונג פון ד-ר. אייזענשטאט (סאָליסטען פרל. קאָסמאן.)

אָבער-קאַנטאָר קוסעוויצקי וועלכער איז גוט בעקאנט אין ראדאָם פון זיינע פריהערדיגע קאָנצערטען האָט אויך דאָסמאָהל אויף דער פרעמיערע-פאָרשטעלונג פון כאָר ממש בעצויבערט דעם עולם מיט זיינע קאָמפאָזיציעס. דער זאהל האָט געשטורעמט פון אַפּלאָדיסמענטען נאָך יעדען געלונגענעם נומער. דאָס פובליקום האָט דעם בעליבטען עמוד-קינסטלער ממש נישט אָפּגעלאָזט און איהם געצווינגען צו ביסירען. ס'האָט זיך איהם געוואָלט הערען אָהן אויפהער.

אויך דער בעריהמטער מוזיקער און דיריגענט ד. אייזענשטאט האָט ארויסגעוויזען קינסטלערישען טאלאנט, בעזונדערס ביים „השכיבנו" וועלכן ס'האָט אויסגעפיהרט אָבער-קאַנטאָר קוסעוויצקי צוזאמען מיט'ן כאָר.

צווישען די בעזונדער'ע אנטיילנעמער אינ'ם קאָנצערט האָבען זיך גלענצענד אויסגעצייכענט די בעקאנטע ראדאָמער זינגערין פרל. שטעלמאַן, וועלכע האָט א שעהנע קאָלאָראטור שטימע, און אויך דער יונגער ראדאָמער פיאניסט ש. אורבאך ביים אקאָמפאנירען דעם כאָר.

דעם יונגען דיריגענט ה' מ. יאָפפע קומט ווירקליך א יישר-כח פאר זיין מייסטערהאפטען אָנפיהרען מיט דער אויפפירונג פון פאָלק'ס-כאָר. שוין פון ערשטען געלונגענעם ארויסטריט קאָן מען אורטיילען אז ביי די ווייטערדיגע אַזעלכע אימפרעזען וועט זיך דער פאָלק-כאָר פילפאך בעסער פרעזענטירען און פערנעמען מיט דער צייט א חשוב'ן אָרט צווישען די פאָפולערע פאָלקס-כאָרען אין פוילען. ווען מ'נעמט אין אכט דעם יעצטיגען צוזאמענשטעל וואָס בעשטעהט דאָס רוב פון פרישע כחות איז דער קאָנצערט-ערשטלינג בלי ספק א סוקצעס. יעדענפאלס האָט דער קאָנצערט בעוויזען, אז א יודישער פאָלק'ס-כאָר האָט דא עקזיסטענץ-בערעכטיגונג כדי די יוגענד זאָל זיך קאָנען מוזיקאליש אויסבילדען

דער כאָר ברויך מעהר אכט לעגען ביים רעפערטואר-אויסוואהל אויפ'ן ספעציפישען כאראקטער פון יודישען ליד און יודישע פאָלקסטימליכקייט, וואָס דאַרף גאָר ביי אונז בעארבייט הערען.

צום סוף ווילען מיר אנמערקען אויף דער אומאָרדנונג, וואָס האָט געהערשט אין זאהל. דער טומעל, דאָס געפילדער האָט זיך גיכער געפאסט פאר א חתונה אין א קליין שטעטל. ס'וואָלט שוין די העכסטע צייט געווען דער יודישער עולם זאָל זיך פערהאלטען מעהר רוהיגער און קאָרעקטער, אראָבגעמענדיג זיך א מוסטער ווי עס זעהט אויס ביי נישט-יודישע אימפרעזען.

מ. ר.

פאלגט פון זיינע קרובים צוליב זיין שריט, איז ער צוזאמען מיט זיין קריסטליכער פרוי אנטלאפען קיין אפריקע, פארן טוידט האט ער איבערגעלאזען א צוואה, וואס האט געזאלט געעפענט ווערען ערשט 50 יאהר נאך זיין טוידט. דאס הייסט, ווען עס וועט אבשטארבען דער דור, וואס האט איהם פערפאלגט.

לויט דער צוואה האבען רעכט צו דער ירושה אלע קרובים פון דעם פערשטארבענעם.

און טויזענדער האפמאנס האבען זיך אנגעהויבען מאסענוויין רעגיסטרירען. דערביי האט יעדער געמוזט אריינטראגען א געוויסע אבצאהל אויף צו פיהרען דעם פראצעס און מ'האט זיך שוין אפילו פערבונדען מיט א לאנדאנער אדוואקאט.

דער סוף איז, אז ס'האט זיך ארויסגעוויזען, אז עס עגזיסטירט בכלל נישט קיין שום ירושה פון קיין האפמאן; איינער פון די „יורשים" זעהענדיג אז דער ענין נעמט אן פארמען פון אנ׳-אפערע, האט זיך געווענדעט צום פוילישען קאנסול אין לאנדאן וועגען איינצעלהייטען בנוגע דער ירושה.

אלס תשובה אויף דער ווענדונג האט דער פוילישער גענעראל-קאנסול אין לאנדאן פעסטגעשטעלט, אז ער חייס נישט וועגען קיין שום ירושה פון קיין האפמאן און אז אין קאפשטאדט ווייס קיינער נישט וועגען אזא „דימענטען-קעניג" און בכלל עקזיסטירט נישט קיין שום ירושה פון פאר 50 יאהר פון א האפמאן."

די דאזיגע „ירושה" האט דערווייל אבגעקאסט די „יורשים" שטהנע טויזענדער זלאטעס. אזש אין גראדנע האבען האפמאנס אריינגעלעגט א שפאר ביסעל געלד אויף אדוואקאטען און געריכטס קאסטען און דערווייל איז דער לעגענדאר-ער אוצר אוועקגעפלויגען.

היינט ווערן שוין אריינגעטראגן די קאנדידאטן-ליסטעס

50 וועהלער קאנען ארויסשטעלען א בעזונדערע ליסטע — די קאנדידאטען מוזען געבען שריפטליכע הסכמות.

אויפ'ן וואהל-פראנט הויבט זיך אן א ביסעל בעוועגען. ווי מ'ען הערט, גרייטען זיך שוין די בעזונדערע גרופירונגען און פארטייען ארויסצוטרעטען „בעוואפענט" מיט וואס מעהר כחות. אין גאס איז אפילו קנאפ-וואס צו בעמערקען דעם וואהל-פיבער. קיין אגיטאציעס און וואהל-פראפאגאנדע ווערען נישט געפיהרט. אבער מען שפירט, אז די פערשידענע צדדים זיצען נישט מיט קיין פערלעגטע הענד, נאר זיי טוהען אלץ אין זייערע ד' אמות כדי ס'זאל זיי נישט שאטען קיין עין-הרע...

די ענטגעגענגעזעצטע ריכטונגען עסען זיך נישט פון די פיסקלעך. זיי שפילען אויך נישט קיין ליבע-פלירט און זיי דערלאנגען זיך פון צייט צו-צייט שטילערהייט א קיצעל אין דער זייט, אזוי אז אלע מאהל הערט מען ביי עמיצען אנדערש א ויצעקו מיט פרעטענזיעס און טענות בכן יענער האט דאס געטוהן און יענער האט יענץ געטוהן.

מען וועט שוין לאנג נישט ווארטען נאהנט צו די וואהלען וועט אלץ ארויס אויף דער ליכטיגער שיין און מ'וועט זעהן די „קריגס-טעכניק" פון יעדען אגאז. דערווייל הויבט זיך היינט אן דעם 17 דאס אריינטראגען די קאנדידאטען-ליסטעס. יעדער גרופע פון 50 וועהלער האט דאס רעכט צוגעהן מיט א בעזונדערע ליסטע. אויף דער ליסטע מוזען זיין אויפגעגעבען 18 קאנדידאטען אויף פרנסים און 18 פערטרעטער מיט א פערטרויאונג'ס-מאן. די נעמען אזוי פון די קאנדידאטען, און זייערע פערטרעטער מוזען זיין בפירוש אויסגעגעבען. די פאמיליען נעמען און אויך די גאנצע יודישע נעמען. דאס אלץ מוז זיין אייגענהענדיג אונטערגעשריבען חוץ דעם איז יעדע ליסטע מחויב צו זיין בעזארגט מיט בעשטעטיגונגען פון די קאנדידאטען און זייערע פערטרעטער אז זיי זענען מסכים אין פאל ווען זיי ווערען געוועהלט—אנצונעמען די מאנדאטען (ווי די לעזער געדענקען איז אין יאהר 1930 דעם 17 שערפיען בעת די וואהלען פון א פערוואלטונג פון פריהערדיגען ראט געוועהלט געווארען בלויז די ליסטע 2 צוליב דעם וואס די איבריגע ליסטעס האבען נישט געהאט אזעלכע בעשטעטיגונגען)

אויף די ליסטעס מוזען זיין אויך אנגעגעבען דער יאהר-עלטער פון די קאנדידאטען און זייערע פערטרעטער. זייערע בעשעפטיגונגען, וואהן ארט און בעצייכענט מיט א כסדר-דיגען נומער.

די קאנדידאטען-ליסטעס האט מען צייט אריינצוטראגען אין דער וואהל-קאמיסיע ביז'ן 22 ען ה. ח. ד"ה אין משך פון 7 טעג אנהויבענדיג פון היינט פרייטאג.

נישט גילטיג זענען די יעניגע ליסטעס, וועלכע זענען אריינגעטראגען געווארען נישט צו דער נעהעריגער צייט. ד"ה ביז'ן 22 טשערוויעץ ביז 2 אזייגער נ.מ.; די וואס האבען נישט די געהעריגע צאהל אינטערשריפטען; די ליסטעס, וואס האבען נישט די נויטיגע צאהל קאנדידאטען, אדער וואס ענטהאלטען מעהר נעמען פון קאנדידאטען איבער דער אנגעוויזענער נארמע.

נישט גילטיג זענען אויך אזעלכע ליסטעס, וואס זענען נישט פערזעהן מיט הסכמות פון די קאנדידירענדע פרנסים און אויך אזעלכע, וואו ס'פיגורירען קאנדידאטען, וואס האבען נישט קיין רעכט געוועהלט צו ווערען אלס פרנסים.

די וואהל-קאמיסיע איז מחויב נאכ'ן ערהאלטען די ליסטעס באלד צו קאנטראלירען וועלכע ס'האבען די רעכט געוועהלט צו ווערען און באלד מודיע זיין דער רעזולטאט די פערטרויאונג'ס-מענער. געגען איהר דעציזיע קאן מען אריינטראגען א אנקלאגע צו דער אויפזיכט'ס-מאכט אין משך פון 8 טעג פון טאג פון ערהאלטען דעם ענטפער. דער טערמין צו רעקורירען איז נישט לענגער פון 1 ליפיעץ.

ווי מען אינפארמירט אונז איז היינט נישט דערלאנגט געווארען קיין שום אנקלאגע פון די וועהלער, אז מ'זאל האבען קוועסטיאנירט אדער אבגענומען ביי זיי די וואהל-רעכט.

דערפון איז צו זעהן, אז היינט איז די וועהלער-שטימונג געוועזען בעסער אויפגעשטעלט ווי פאראיאהרען.

ווער ס'זענען די קאנדידאטען-ליסטעס און וועלכע ס'זענען בעשטעטיגט געווארען — דאס וועלען מיר מיטטיילען אונזערע לעזער די קומענדיגע וואך.

w lecie
Erdal
we wszystkich kolorach

150 טויזענד מאן קומען קיין ראדאם

אויפן קאנגרעס פון די פוילישע גייסטליכע

די צווייטע וואך קומט פאר אין ראדאם א קאנגרעס פון דער פוילישער גייסטליכקייט. ס'איז פארגעזעהן, אז אויפ'ן קאנגרעס זאל אנקומען קיין ראדאם א ריזיגער עולם פון בערך 150 טויזענד מאן.

שוין מיט א סך וואכען צוריק האט זיך געשאפען א ספעציעלער קאמיטעט וואס מאכט די גאנצע צייט סיבערהאפטע הכנות איינצוארדנען דעם קאנגרעס אין גרויסען פערנעהם. דער קאמיטעט האט צו דעם צוועק אויסגעארבייט א ברייטען פראגראם, וועלכער ווערט רעאליזירט דורך פערשידענע סעקציעס.

דער קאמיטעט האט ווירקליך פאר זיך א קאלאסאלע אויפגאבע בלויז מיט דער איינציגער פראגע וואו איינצוארדנען אזא צאהלרייכען עולם. ראדאם צעהלט בערך 80 טויזענד בעפעלקערונג און דא קומט אן אזא גראנדיעזע צאהל מענשען, כמעט צוויי מאל אזוי פיעל. ארבייט מאקע דער קאמיטעט זעהר ענערגיש איינצוארדנען די אנגעפאהרענע געסט אויפ'ן קאנגרעס אין פערשידענע לאקאלען און וואהנונגען.

ס'זענען ספעציעל אויפגעשטעלט געווארען פערשידענע שאפעס. אויך זענען רעזערווירט פיעל לאקאלען פון קאמונאלע און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס. חוץ דעם האבען א סך מענשען פרייוויליג געמאלדען אויפצונעמען אין זייערע וואהנונגען די קאנגרעס-געסט.

קיין ראדאם קומען אויפ'ן קאנגרעס מענשען פון גאנץ פוילען. ס'וועלען זיין אינטעליגענטע דעלעגאציעס און, ווי מען הערט, וועלען זיך אין קאנגרעס בעטייליגען העכער 600 פוילישע גייסטליכע.

דער קאנגרעס זאל אנהאלטען פון 24 ביז'ן 30-טען טשערוויעץ.

אין שטאדט הערט מען רעדען, אז דער קאנגרעס זאל אריינברענגען א שפארען פדיון. מענשען רעכענען אויס מינימום א סומע פון דריי מיליאן זל. ווען יעדער אייגער פון די 150 טויזענד מאן זאל אויסגעבען אין פערלויף פון די קאנגרעס-טעג ווענינגסטענס 20 זל. שטימט גענוי דער אויבענדערמאנטער חשבון.

GARBATKA

piąty rok istnienia

PENSJONAT
L. Rozenbergowej
dla DZIECI
i MŁODZIEŻY

Poleca po gruntownym remoncie
piękne i słoneczne pokoje
Opieka wzorowa — Opieka wzorowa
Światło elektryczne, Radjo, kort tenisowy.
OTWARCIE DN. 5 MAJA
Uwaga: przez miesiące MAJ CZERWIEC pokoje dla dorosłych
Kuchnia rytualna djetyczna
Ceny konkurencyjne — Ceny konkurencyjne

Biuro próśb, windykacji i Buchalterji

„EXSPRES“

RADOM, ul. ŻEROMSKIEGO 9 (Jacka Malczewskiego 9)

za dostępną opłatą

Redaguje prośby, podania, odwołania umowy i t. p.

przepisuje na maszynach i tłumaczy wszystkie języki

załatwia korespondencję handlową i prywatną

windykuje należności miejscowe i zamiejscowe

Tanio! Szybko! Solidnie

Biuro prowadzone przez rutynowanego buchaltera p. Wajsmana

די נייעסטע און שענסטע
„טאפעטען“
אויף צימער-טאפעטירונג
בעדייטענד ביליג
פיזר-קויפט ש. שטיינמאי
ראדאם, לובלינער 21 №
ביטע זיך צו ערקונדיגן

טענות פון ארבייטסלאזע

הרב טייטעלבוים ערקלערט, אז מ'האט איהם געוואלט שלאגען

מיט הרב טייטעלבוים האט געטראפען א פייגליכער פאל. היינטיגען מיטוואך בעת ער איז געקומען אין גמינע, איז צו איהם צוגעגאנגען איינער פון די ארבייטסלאזע און איהם פארגעהאלטען פארגעהאלטען פאר וואס ער טהוט גארנישט פאר די יודישע ארבייטסלאזע. דער נעלבער האט איהם אויך פארגעווארפען, אז ער דערלאזט נישט אויך א צווייטען אינטערווענירען לטובת די ארבייטסלאזע. דערביי זאל יענער איהם האבען שהער און טיף בעליידיגט. פערשטעהט זיך אז הרב טייטעלבוים האט זיך נישט מודה געווען אין די איהם פארגעווארפענער בעשולדיגונג און ער האט יע גענומען געבעטען ער זאל זיך אפטשעפען פון איהם. דער ארבייטסלאזער האט דאס נישט אנגענומען פאר קיין פערענטפער און ס'איז אויסגעבראכן צווישן זיי א אינצידענט פון וואס דער סוף איז געווען, אז הרב טייטעלבוים האט שנעל פערלאזט די גמינע און איז אריין צו ה' גאלדבערג אויף ערסטען שטאק

הרב טייטעלבוים האט דערנאך געמאלדען וועגען דעם גאנצען פאל אין דער סטארחסטווא.

פון דער גמינעס זייט ערקלערט מען אז דער דאזיגער אינצידענט האט זיך אבגעשפיעלט אין דער קארידאר-שטוב און אזוי די גמינע-בעאמטע און אויך די זאוארעס האבען דאס אינגאנצען נישט בעמערקט.

טפעטנטליכע ערקלערונג.

איך ערקלער עפענטליך אז די סכסוכים צווישען מיר און מיין ווירטה ה' משה לאנדא (רווינסקא 17) וועגען פערגלייכט געווארען אין בעסטען ארדנונג לויט א פסק דין פון ראדאמער רב הרב קעסטענבערג שליטה און איך בין מפייס דעם ה' לאנדא פאר די בעליידיגונג

גלייכצייטיג דאנק איך מיינע חברים שניידערס, בעזונדערס די ה"ה משה רובינשטיין און משה ראזענבוים, וואס האבען אוועקגעגעבען צייט און מיה ביים אויסגלייכען דעם סכסוך צווישען מיר און ה' לאנדא

מיט אכטונג

זאנוויל קאפערוואס

א פערפלייצונג אין ראדאם פון אנאנימע בריעף.

ראדאם איז לעצטענס פערפלייצט געווארען פון א מבול פון אנאנימע בריעף.

צום ערשט איז געווען א שווארצע קראה, וואס האט זיך געטשעפעט צום היגען שיך-פאבריקאנט קלמן גאלדבערג ער זאל געבען אויסקויף-געלד 1000 זל. דערנאך איז געשעהען ווידער א מעשה מיט א צווייטען אנאנימען בריעף צום ה' יחיאל פרענקעל (וועגען דעם ברענגען מיר אויף אנאנדער ארט אין אונזער צייטונג.) און איצט הערט מען פון א פרישע געשיכטע מיט אנאנימען בריעף.

דער לעצטער אנאנימער בריעף איז איינגעפלאסען אין דער סטאראסטווא. דארט ווערט נישט מעהר און נישט ווייניגער געפאדערט אז מ'זאל אבראמען די שטעלען אויפ'ן מארק פון שוהל-פלאץ דער אנאנימער שרייבער פון בריעף גיעט צו פערשטעהען אז דאס ברויך געטוהן ווערען אין נאמען פון היגעניע און אז מ'איז אויך נישט אין גייסט פון יודישען דין, אז הארט ביי דער שוהל און בית מדרש זאל זיך געפונען א מארק. אין בריעף הערט אויך צוגעגעבען אז דאס סקאסירען די שטעלען אויפ'ן דערמאנטען פלאץ ברויך געשען צוליב קאנקורענץ טעמים: דאס מיינט מען די פלייש-שטעלען, וואס קאנקורירען מיט די אפענע יאטקעס, וועלכע האבענדיג גרעסערע אויסגאבען קענען זיי דערביי נישט לייזען אויפ'ן זעלבען פרייז.

דאס איז נאר איין פרט, וואס דארף בעוויינען, אז דער מארק אויפ'ן שוהל-פלאץ ברענגט שאדען, אבער אין אלגעמיין שטרעבט דער אנאנימער שרייבער, אז אלע טישלעך זאלען בעזייטיגט ווערען, אהן אינטערשיד פון פלייש, פיש, ירקות און אנדערע פראדוקטען. מיט איין ווארט דער מארק זאל בטל ווערען.

ווען דער אינהאלט פון אנאנימען בריעף איז בעוויסט געווארען, איז געווארען א גרויסער טומעל צווישען די טישעל-שטיהערס און די אייגענטימער פון די שטעלען אויפ'ן שוהל-מארק און זיי האבען גענומען חושד זיין פערשידענע מענשען, אז זיי האבען דאס אריינגעשיקט דעם בריעף.

ווי מען הערט האט דער מחבר פון דעם בריעף אנגעמערקט דער מאכט, אז זי זאל זיך נישט רעכענען מיט די אינטערווענצען פון הרב קעסטענבערג, וועלכער איז זיך אפט משתדל אז מ'זאל נישט אראבטרייבען די הענדלער פון שוהל-מארק.

דער לעצטער פרט קלינגט עפעס גארנישט פערשטענדליך. ס'טייטשט ווי איז א יוד אזא רשע, וואס לאדי ער וויל שלעכטס טוהן ארימע יודישע הענדלער, פאדערט ער נאך. אז מ'זאל נישט לעגען קיין אכט אויף די אינטערווענצען פון א רב, וואס וויל דערצו נישט דערלאזען און וועמענס אויפגאבע ס'איז טאקע אנצונעמען זיך פאר נעקשיווערזיעטע. האט דען דער מחבר פון דאזיגען אנאנימען בריעף נישט פערשטאנען אז ער מאכט זיך מיט אזא מין מסירה נישט מעהר ווי לעכערלעך אין די אויגען פון דער מאכט?

באמת א מאדנע, אומפערשטענדליכע מעשה מיט'ן דאזיגען אנאנימען בריעף. ס'וואלט זעהר ווינשענסווערטה געווען צו דערגעהן ווער ס'זענען די מחברים פון די צוויי לעצטע אנאנימע בריעף צו ה' פרענקעל און צו דער סטאראסטווא, אזוי ווי מ'האט ענטדעקט די געהיימע האנד פון דער שווארצער קראה.

ספארט

לעגיא (ווארשא) — ר. ק. ס.

קומענדיגען זונטאג קומט פאר א פריינדשאפטס-מעטש צווישען דעם ווארש. ליגע מייסטער לעגיא און ר. ק. ס. צוליב דעם גוטען צואמענשטעל פון די צוויי דרושינעס האט דער מעטש ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס ביי די ספארט-ליבהאבער.

Redaktor i Wydaw. CH. M. Herc		Radomer kielce-Leben Radom Szwarlikowska 20